

De KNNV-afdeling Bevelanden is de enige KNNV-afdeling met een slakkenwerkgroep. In dit artikel willen we laten zien dat ook het slakkenwerk een heel gewone veldbiologische activiteit is.

De 'Veerse slak' en andere Zeeuwse specialiteiten

AAN HET WERK

Het aantal KNNV'ers die zich met land- en zoetwaterslakken bezighoudt is relatief klein. De landelijke coördinator van het Atlasproject Nederlandse Mollusken (ANM) verzocht ondergetekende in Zeeland het inventarisatiewerk op te zetten. Verspreid over de provincie vond ik geïnteresseerde KNNV'ers. Samen startten we het inventarisatiewerk in december 2002. Maandelijks houden we een inventarisatie-excursie.

We bezoeken aantrekkelijke natuurterreinen, waar meer te zien is dan alleen slakken. Het beginnen aan de slakkenstudie blijkt niet eenvoudig. Grote huisjes van Tuinslakken en Segrijnslakken oké, maar die samengetrokken plakkerige dotjes of al dat onzichtbaars in het bladstrooisel is een ander verhaal. Het ANM heeft zoekkaarten voor beginners, hetgeen aardig gaat als je de valkuilen kent. Vaak is ook het betere slakkenboek nodig. Soms is het echt werk voor een geroutineerde specialist, wat voor een starter wel eens demotiverend is.

WERKWIJZE

Aan het begin van het jaar leggen we de excursie-data vast. Waar we precies heen zullen gaan, wordt ongeveer een week van tevoren rondgemaild. De deskundigen in hun streek treden als excursieleider op. Ieder blijkt zijn eigen verzameltechnieken te hebben. De een verzamelt met behulp van zeven en andere hulpmiddelen strooisel, dat pas thuis wordt uitgezocht. De ander zoekt liever in het veld naar slakken. Sommigen hebben een scherpe blik voor minislakjes, andere hebben meer aandacht voor de grotere. Deze diverse aanpak levert een goed totaalbeeld op. Landslakken kregen tot nog toe

de meeste aandacht. We verdiepen ons in het herkennen van naaktslakken. Zoetwaterslakken zijn in Zeeland met zijn veelal brakke en troebele, in de zomerperiode droge sloten, schaars vertegenwoordigd. In de toekomst willen we daar meer aandacht aan besteden.

Na de excursie verwerken we de gegevens meestal snel tot een verslag. Met de herinnering nog vers in het geheugen werkt dat het beste. De excursieverslagen bieden we aan de bladen van de lokale natuurverenigingen aan. We merken dat ze wel gelezen worden, maar dat ze voor de werving van nieuwe slakkenrapers nog hun doel missen.

RESULTATEN

Met al vierentwintig terreinbezoeken en 331 waarnemingen hebben we een beeld opgebouwd van de slakken in onze regio. We onderscheidden negenendertig soorten huisjesslakken, zeven naaktslakken en dertien zoetwaterslakken. Per excursie noteerden we zes tot éénentwintig soorten (gemiddeld veertien). Een gevarieerd terrein met water geeft natuurlijk de rijkste soortenlijst. We zijn nog volop bezig, maar geven hier een tussenstand.

NAAKTSLAKKEN

Naaktslakken zijn lastig op naam te brengen. Je moet ze levend bekijken op kenmerken die vooral bij een kruipend dier goed zijn waar te nemen. Sommige zijn alleen met anatomisch onderzoek te onderscheiden. Zo'n specialist hebben we niet, zodat die soorten alleen als soortengroep worden benoemd. Dat is bijvoorbeeld het geval met akkerslakken en de kleinere wegslakken. Van de naaktslakken noteren we regelmatig Grote wegslak (*Arion ater*) en

“De een verzamelt met behulp van zeven en andere hulpmiddelen strooisel, dat pas thuis wordt uitgezocht. De ander zoekt liever in het veld naar slakken...”

“Naaktslakken zijn lastig op naam te brengen. Je moet ze levend bekijken op kenmerken die vooral bij een kruipend dier goed zijn waar te nemen. Sommige zijn alleen met anatomisch onderzoek te onderscheiden. Zo'n specialist hebben wij niet..”

FOTO'S: HARRY RAAD

SLAKKENSOORTEN VAN DE RODE LIJST (2004)

waargenomen door de Slakkenwerkgroep van KNNV-afdeling Bevelanden

Kleine blinkslak	<i>Aegopinella pura</i>
Fijngeribde grasslak	<i>Candidula gigaxii</i>
Rosse haarslak	<i>Trichia rufescens</i>
Genaveld tonnetje	<i>Lauria cylindracea</i>
Muizenootje	<i>Ovatella myosotis</i>
Cylindrische korfslak	<i>Truncatellina cylindrica</i>
Dikke korfslak	<i>Vertigo antivertigo</i>
Dwergkorfslak	<i>Vertigo pygmaea</i>

Gevlekte akkerslak (*Deroceras reticulatum*). Beide staan als zeer algemeen bekend. De laatste is als 'moeilijke' akkerslak toch aardig te herkennen door de netvormige tekening op het achterlijf. We vonden geen bedreigde soorten.

ZOETWATERSLAKKEN

De zoetwaterslakken zijn in het algemeen goed te determineren aan hun horentjes, alleen de poelslakken geven problemen. De Ovale poelslak (*Radix ovata*), Moeraspoelslak (*Stagnicola palustris*), Jenkins waterhoren (*Potamopyrgus antipodarum*) en Lever-

botslak (*Galba truncatula*) noteerden we het vaakst. Het zijn zeer algemene en onbedreigde soorten.

LANDSLAKKEN MET HUISJE

De huisjesslakken op het droge zijn ook niet altijd makkelijk op naam te brengen. Problemen doen zich voor bij de glim- en glansslakken (Zonitidae) en de agaathorens (*Cochlicopa* sp.) en dan vooral bij onvolgroeide exemplaren. Sommige soorten zijn alleen door anatomisch onderzoek te determineren (barnsteenslakken van het geslacht *Oxyloma*). Met een leeg huisje kom je dan niet ver.

De Behaarde slak (*Trichia hispida*) noteerden we bijna altijd. Verder vonden we regelmatig Glanzende agaathorens (*Cochlicopa lubrica*), Tuinslak (*Cepaea nemoralis*) en Geribde jachthorens (*Vallonia costata*). De Segrijns (*Helix aspersa*) kwamen we wat minder tegen. Deze slak preferert erven en tuinen, niet de 'wilde' natuur die wij onderzochten.

ZEEUWSE SPECIALITEITEN

Er zijn in Zeeland een paar soorten gemakkelijk waar te nemen die elders in Nederland bijzonder zijn. Dat zijn de Grote karkhuizerslak (*Monacha cantiana*), Grote clausilia (*Balea biplicata*) en de kustgebonden Fijngeribde grasslak (*Candidula gigaxii*). Op Walcheren noteerden we Genaveld tonnetje (*Lauria cylindracea*) en Rosse haarslak (*Trichia rufescens*). De laatstgenoemde stond een decennium geleden nog bekend als 'de Veerse slak'.

In de duinkust van Zeeuwsch-Vlaanderen vonden we de Cylindrische korfslak (*Truncatellina cylindrica*). Dit dier is een bijzonderheid, het beestje is zo klein dat het pas thuis in het meegenomen strooisel werd ontdekt, het was daar zelfs talrijk!

Onder de waargenomen huisjesslakken zijn verschillende bedreigde soorten (zie nevenstaand kader).

VOGELVLUCHT

De praktijk van de slakkenwerkgroep is hierboven in vogelvlucht geschetst. Wij hebben binnen de KNNV-afdeling Bevelanden mensen gemobiliseerd die aan slakken willen 'ruiken', maar zij hebben vaak hun hart reeds verpand aan een ander veldbiologisch onderwerp. Evengoed, ook wij dragen bij aan het landelijk Atlasproject.

Harry Raad is coördinator van de Slakkenwerkgroep van KNNV-afdeling Bevelanden en publiceert zeer regelmatig over slakken in het afdelingsblad 't Heelblaadje, waarin onlangs zijn ééneveertigste rapport stond.